

KOLONIJA, TRD ZALOGAJ

V tisti stoletni hiši v Zambratiji, kjer je še vedno pionirski dom močanskih kolonistov, bo čez nekaj dni zavladala tišina. Nič več ne bomo slišali veselega žvgolenja malčkov, smeha razigranih otrok. Zadnja izmena se poslavljajo, ker se poslavljajo počinice. Konec je sezone in lepih sončnih dni. Tako malo jih je bilo, da... Toda to jih ni motilo.

Ko sem tisto nedeljo, 22. avgusta, prisla pred dom v Zambratiji, pred sedaj renovirano hišo, ki ponosno kaže svojo belo pročelje vsem mimočim, sem se ustavila in vdihovala svež morski zrak; vonj po soli in morju mi je dražil nosnice, trava je dišala in bil je avgust brez sonca.

Malčki so se lovili po prostranem dvorišču pionirskega doma. Nekateri so igrali namizni tenis, drugi so se pogovarjali. Več se jih je kratkočasilo. Kam naj bi šli ob takem vremenu?

Sonce je vsake toliko časa pokukalo izza velikega sivega oblaka in se nasmehnilo, raznežilo obraze in vsi so v pričakovovanju pogledali proti njemu: morda pa bo le sončno... A sonce je spet pomežnikilo in se skrilo za oblake.

»S kopanjem ne bo nič!« je dejala ena od vzgojiteljic.

In mački so spet nadaljevali z igrami.

Renovirani dom je samo bela fasada

O koloniji v Zambratiji je bilo že toliko napisanega, o čudovitih počitnicah pionirjev, o igri, zabavi, veselju, dobrí hrani. Največ pa je bilo rečenega na račun stare, podirajoče se hiše, ki je pretila, da se bo vsak hip zrušila. Tudi občina Umag jo je hotela zbrisati s svojega seznama in tako bi mlači Močanci ostali brez kolonije, brez vseh tistih lepih trenutkov v tej sicer stari hiši v Zambratiji.

Pa so se močanski obrtniki prostovoljno odločili, da bodo dali svoj prispevek, renovirali stari dom in mu omogočili še nekaj nadaljnih let življenja na soncu.

Delo je potekalo zelo hitro. Mudilo se je, kajti prva skupina malčkov je že čakala, kdaj bo zagnedala morje v mesecu juniju. Tako je tistega dne, kar je bilo delano s hudo naglico, pokazalo tudi svoje rezultate. Hiša stoji. Ima lepo, belo fasado in rjava okna, kar je zelo dekorativno in tistega, ki se je odločil za ti dve barvi, je treba povabiliti, da ima smisel za dekoracijo. Tudi okolina je lepo urejena. Zunanost je torej tako rekoč neoporečna.

Nekaj časa sem sedela zunaj in opazovala lepote. Naenkrat pa sem začela vohati vonj kanalizacije, ki je od nekod prihaja, se širil zelo močno in kar umakniti sem se moral, ker je bilo nevdrono...

»Kaj je to?!« sem glasno vprašala osebje doma, ki se je ravno pripravljalo na kosi.

In kdo je kriv?! Ne vem, kdo bo dvignil dva prsta in rekел:

»Priznamo, da je vse skupaj opravljeni dokaj površno, nemarno. Ne vem, kdo se bo prvi odločil in zakorakal v Zambratijo, v star dom, pogledat stvari in se vprašal: Kaj je to dobro delo, ki je bilo opravljen konec maja?

RAZGLASITEV KRAJEVNEGA PRAZNIKA V ZADVORU

V nedeljo, 11. julija, so v KS Zadvor proslavili svoj krajevni praznik 13. julij. V okvir teh praznovanj so vključili tudi 35. obletnico ustanovitve ene prvih partizanskih čet v Sloveniji Molniške čete in 30. obletnico ustanovitve upokojenskih društev SRS ter razvili prapor novega društva upokojencev Zadvor. Proslave so se udeležili zastopniki občine Ljubljana Moste-Polje, predstavniki upokojenskih društev ljubljanske regije, horci, mladina in številni občani ter brigadirji s Pugleda.

Praznovanje se je pričelo že ob 8. uri zjutraj v dvorani zadružnega doma Zadvor s svečano sejo razširjenje seje zborna delegatov KS Zadvor. Obširno zgodovinsko obrazložitev osnove za praznik 13. julija v KS Zadvor je podal Stane Keber, nato so poslali delegacijo z vencem na Urha, nazadnje pa sprejeli sklep, da bo odseg na prej vsako leto krajevni praznik KS Zadvor 13. julija.

Svoj sklep so utemeljili s tem, da je bil na ta dan leta 1941 postavljen pomemben mejnik v zgodovini bojev Zadvorčanov za socialne pravice in začetek upora proti fašističnim okupatorjem v naši domovini. Italijanski okupator je razmeroma kmalu po

kapitulaciji stare Jugoslavije dobil spisek članov partije in njihovih delavcev iz Zadvora in okolice in pripravil aretacije ter uničenje jedra narodnega odpora, hrkati pa je tudi partija poskrbela za obveščanje svojih članov o preteči nevarnosti. Dne

Jaz tega ne razumem. Omarice so slabe, barva je zguljena, parketi so slabo lakirani... in imam občutek, da je treba vse ponovno narediti.

Vsega ravno ne bom naštrelala, kaj sem vse videla in česa nisem, toda mislim, da so drugi dolžni, da pogledajo, kaj je sedaj z domom in ali je sploh še funkcionalen.

BOJ ZA OBSTOJ!

Morda bi bilo treba povedati še nekaj besed o prostorskem stisku doma, o njegovem ekonomskem poslovanju. Toda bolj ali manj so stvari enake kot lani, le da so cene višje in je hrana mnogo dražja. Hrana pa je zelo dobra. To se vidi po apetitu malčkov in kuharice zaslužijo pravo pohvalo. Skrbijo za želodčke kolonistov, kot da bi bili vsi njihovi otroci. Zato so mnogi med njimi predvsem tisti bolehlji, tudi pridobili na teži.

Zivljenje v domu jim prija. Prija jim vse, pa čeprav je sonca zelo malo in seveda malo tudi kopanja. Avgust jim ni bil naklonjen. Preveč mrizo je bilo za gibljivejše delo v naravi. Prostora v hiši pa je zelo malo.

Pedagoški delavci so zelo skrbeli, da bi se otroci čim bolje počutili ne glede na vreme, da se ne bi dolgočasili.

Ce so na plaži, na kopanju, imajo veliko težav z vikenda, ki si na vsak dan hočejo prilastiti kopališče zase in odrinuti malčke iz kolonije. Naravnost rečeno: obnašajo se zelo nečloveško. Toda ne zavedajo se, da je plaža pred domom last občine Moste-Polje in pionirske kolonije Zambratija. In vzgojitelji, je prijetljivo.

»Obupno! Kaj pa je to?« sem vprašala nekega vzgojitelja. Samo nasmehnil se je in dejal: »Ah, ta vrata, saj jih že ves čas popravljamo. Toda ta so držala ves čas. Ne razumem, kako da so se ravno sedaj porušila!«

»No! Že razumem,« sem dejala in si mislila svoje. Površno opravljeno delo, prehitro in neučinkovito. Vzgojitelji pa res niso nameščeni v domu, da bi popravljali za delavci tisto, česar oni niso znali dobro opraviti.

»Kaj pomeni delo od otroki tukaj, v koloniji Zambratije?«

Ivan je pripravljao: »To pomeni veliko, Po eni strani je to užitek, po drugi pa velika skrb, odgovornost. Vzemimo na primer, če imamo

v skupini deset otrok; vsak med njimi je svet zase, tisti mali otroški svet, kjer se skriva toliko želja, fantazije, radosti... Vsega po malem. In temu malemu različnemu svetu je treba dati neko skupno potezo. Večinoma se pojavi problem, kako pripraviti vsakega posameznika na to. Treba je najti pravi način, prav stik, iskreno prijetljasko besedo. In če rečem: Danes gremo na raziskavo obale! — jih moram motivirati do te akcije, da bom zbudil nek interes... Večinoma gre vse zelo dobro. Tudi kadar nam vreme ni naklonjeno, se najdemo, smo skupaj, ni nobenih razlik. Najmanj pa so socialnih... vsi so si enaki. V šolah je drugače. Tam so socialne razlike še opazne. Izurjeno oko pa lahko takoj ugotovi, da tukaj tega sploh ni. Tukaj so vsi sproščeni, razigrani... Za tisto socialno razliko v soli pa so predvsem krivi starši. Oni so največji krivci; pa seveda delno tudi šole. Že razlike v oblačenju lahko povzročajo veliko slabega...«

»Ivan, kaj te vleče v kolonijo?«

Nasmehnil se je in dejal: »Veliko teža je, zelo veliko... predvsem pa je to delo z otroki, vzdusje, ki vrla med namiznimi vzgojitelji, prijateljstvo, nova iskanja, pogovori, igre... Lepo je življenje v koloniji, je prijetljivo.«

»So kaki problemi z vzgojitelji, ki vodijo malčke?«

»Tudi tu so problemi, celo veliki problemi. Treba je nekaj ukreniti, da bodo v koloniji hodili pedagoški delavci, čimveč da jih bo, tudi tistih, ki to študirajo. Kajti šele tukaj, na praksi, pri delu z otroki se bodo naučili — več kot na kakršnikoli fakulteti. Važna je praksa in tukaj jo lahko dobijo. Mi starejši bi jim pomagali.«

»Kaj pa honorar za delo v koloniji?«

»Ah, to je poglavje zase!« je dejal Ivan. »Tisti, ki pride sem na delo z otroki za 14 dni, ne sme pričakovati, da bo tu obogatel. To je predvsem neke vrste prijetljisko, dobrovoljno delo, ki ga daš družbi, malčkom... Za to dobis samo honorar, ki je zelo skromen.«

»Kaj te moti v domu samem?«

»V domu me ovira predvsem prostorska stiska, ker ni urejen tako, kot bi bilo treba in zato lahko tri dnevi red ter vsi drugo. Ko je slab vreme, se otroci ne morejo igратi na dvorišču in so prisiljeni ostajati po sobah... To pa je dolgočasno, mar ne? V glavnem lahko rečem, da mi poskrbljeno za bivanje, če je dež.«

Se veliko tega bi lahko pisali o domu v Zambratiji. Tudi o izjovah mnogih. Toda kolonija se poslavljajo, poslavljajo se avgust, pred vrati so šolski dnevi, pouk in seveda je ostal pred vrati še vedno nerešen problem doma v Zambratiji.

Morda bomo leta 1977 prek plodnih ugotovitev končno le račistili enkrat za vselej to, kar se je razčevalo dolejško samo po koščkih in se to zelo povrsto!«

ANA MARJANOVIC

Po dva in dva bo razigrana četica krenila proti morju (Foto: Nuša J.)

Peter Stante-Skala je odkril doprsni kip svojega soborce na odnega heroja Albina Grajzerja (Foto: Edo S.)

ODKRITJE SPOMENIKA NARODNEMU HEROJU ALBINU GRAJZERJU

Šestega junija je bil v Ivančni gorici ob otvoritvi tovarne plastičnih silosov ljubljanskega podjetja Agrostroj odkrit doprsni kip našega občana, padlega v NOB, narodnega heroja Albina Grajzerja. Na svečnosti so se oliko Albina Grajzerja spregovoril njegov soborec v II. grapi odredov in kasnejši legendarni komandant Peter Stante-Skala.

Albin Grajzer se je rodil leta 1922 v Smledniku na Gorenjskem, nato pa se je preselil na Vevče, kjer se je leta 1940 izucil za mizarja. Istega leta je bil v Polju sprejet v SKOJ. V tej organizaciji se je že pred vojno izkazal za predanega in resnega političnega delavca. Ob napadu Nemčije na Jugoslavijo je kot prostovoljec stopil v bivšo jugoslovansko vojsko, toda bil je na začetku od ustavet ujet in v Zagreb zaprt. Po pobegu iz zapora se je vrnil na Vevče in se pri zbiranju oružja takoj vključil v vrste OF.

Ob formirjanju Zaloške skupine se je takoj priključil skupini in bil poleg, ko je skupina likvidirala prvega sovražnikovega vojaka v Sloveniji. Zaradi hrabrosti in iznajdljivosti so mu bile poverjene tveganje naloge, katere pa je vedno vestno izpolnil. Zato je bil prestavljen v ilegalno delo VOS v Ljubljano, kjer je to tveganje delo dosledno izvrševal.

Po vrnitvi v partizanski enote leta 1942 je bil postavljen za komandirja začetne čete glavnega poveljstva NOV in PO in s tem so mu bili zaupani v varstvo naši najvišji voditelji, ki jih je spremjal na potec po Sloveniji, Hrvatski in Bosni. Jeseni leta 1943 je bil postavljen za komandanta 1. bataljona VOS, nato pa marca 1944 za namestnika komandanta 1. slovenske brigade VDV. To mu je bilo veliko priznanje za sposobnost in hrabrost, ki je pokazal v vseh dočasnih bitkah in akcijah. Njegovo mlado življenje pa je prekinila krogla domačega izdalca v boju z njim 1. aprila leta 1944 v vasi Šentjur nad Ščitno.

Svečanosti otvoritve nove tovarne in odkritja doprsnega kipa Albina Grajzerja se je udeležilo veliko ljudi, med njimi tudi veliko naših občanov, predvsem pa borcov naše občine, ki so bili neposredni soboreci prijetljaski tega za naš kraj in občino zaslужnega borca.

EDO SVETEK

in brošure. Za prijetno razvedrilo je poskrbel zabavni ansambel Amores z Vevč. Srečanje je bilo veselo, k čemur sta pripravljala.

Po slovesnem delu je Turistično društvo Zadvor pripravilo prijetno srečanje v gozdčku pri brumaricu. Pri pogrenjenih mizah je bilo moč dobiti jedilo na žaru in vse vrste dobrih pičač, značke-

so udeleženci razšli zadovoljni in veseli, saj je slavlje in srečanje potekalo izredno lepo v zadovoljstvu vsch, ki so bili tam. Odsek naprej bomo vsako leto praznovali naš krajevni praznik 13. julij. ALOJZ KASTELIC

Krajevni praznik KS Zadvor je proglašil predsednik zborna delegacij Janez Alič (Foto: Edo S.)